

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागांतर्गत
शासकीय वस्तिगृहे व शासकीय निवासी
शाळांमध्ये गरम पाण्यासाठी सोलर यंत्रणा (Solar
Water Heater) व सोलार हायमास्ट दिवे
(Solar Highmast Light) बसविणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य,
शासन निर्णय क्रमांक बीसीएच-२०२३/प्र.क्र. ३६५/शिक्षण-२

मंत्रालय विस्तार इमारत, पहिला मजला,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,
मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.
दिनांक :- १३ फेब्रुवारी, २०२५.

वाचा :-

१. सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग ,शासन निर्णय, क्र-बीसीएच .२०१० .क्र.प्र/४३०-मावक/४ .दि ,२६ जुलै २०११,
२. इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग, शासन निर्णय, क्र .विभशा-२०२३ .क्र.प्र/३८८/
विजाभज-१ .दि ,९.२.२०२४.
३. इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग, शासन निर्णय, क्र .विभशा-२०२३ .क्र.प्र/३४४/
विजाभज-१ .दि ,९.२.२०२४.

प्रस्तावना:-

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागांतर्गत मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणासाठी सद्यस्थितीत ४४३ शासकीय वस्तिगृहे व अनुसूचित जाती व नवबोध्द मुला-मुर्लींच्या शिक्षणासाठी ९३ शासकीय निवासी शाळा सुरु आहेत. सदर शासकीय वस्तिगृहांमध्ये एकूण ४३८०० विद्यार्थी प्रवेशित असून शासकीय निवासी शाळांमध्ये एकूण १४६०० विद्यार्थी प्रवेशित आहेत. सदर ४४३ शासकीय वस्तिगृहांपैकी २८८ वस्तिगृहे ही शासकीय इमारतीमध्ये असून १५५ वस्तिगृहे ही भाड्याच्या इमारतीमध्ये कार्यरत आहेत. तर ९३ शासकीय निवासी शाळा या शासकीय इमारतीमध्ये सुरु आहेत. विभागांतर्गत शासकीय वस्तिगृहे व शासकीय निवासी शाळेतील प्रवेशित विद्यार्थ्यांची आर्थिक, सामाजिक व शैक्षणिक प्रगती व्हावी यासाठी शासकीय वस्तिगृहे व शासकीय निवासी शाळा मोलाचे कार्य करीत आहेत. प्रवेशित विद्यार्थ्यांना मोफत निवास, भोजन व्यवस्था, आरोग्य सुविधा, क्रिडा सुविधा, शैक्षणिक साहित्य, आंथरुण पांघरुण, निर्वाह भत्ता इत्यादी सोयी-सुविधा पुरविण्यात येत आहेत.

२. सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या अधिनस्त बहुतांश शासकीय वस्तिगृहे व शासकीय निवासी शाळा या ग्रामीण भागात आहेत. राज्यातील ग्रामीण भागात विज वितरण कंपनीकडून मोठ्या प्रमाणात भारनियमन होत असल्याने विजेअभावी अंघोळीसाठी गरम पाणी व रात्रीच्या वेळी विद्यार्थ्यांना अभ्यासात अडचणी येतात. तसेच विभागांतर्गत शासकीय वस्तिगृहे व शासकीय निवासी शाळांमधील विद्यार्थी हे निवासी असून मुलांच्या शिवाय मुलीही प्रवेशित असल्याने रात्रीच्या वेळी विद्यार्थ्यांच्या सुरक्षेच्या दृष्टीने विज (Lights) आवश्यक आहे. परंतु, विज वितरण कंपनीकडून होणाऱ्या भारनियमनामुळे विज उपलब्ध होत नाही, ही बाब विचारात घेऊन विभागांतर्गत शासकीय इमारतीमध्ये सुरु असलेली शासकीय वस्तिगृहे व शासकीय निवासी शाळांमध्ये कायमस्वरूपी विज उपलब्ध करून देण्यासाठी सोलार हायमास्ट दिवे (Solar Highmast Light) व अंघोळीसाठी गरम पाण्यासाठी सोलर यंत्रणा (Solar Water Heater) उपलब्ध होणे आवश्यक आहे.

३. सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या अधिनस्त बहुतांश शासकीय वसतिगृहे व शासकीय निवासी शाळांमध्ये प्रवेशित विद्यार्थ्यांना अंगोळीसाठी गरम पाणी उपलब्ध करून देण्यासाठी सोलार यंत्रणा (सोलर वॉटर हीटर) तसेच विद्यार्थ्यांच्या सुरक्षेच्या दृष्टीने निवासी शाळा व वसतिगृहांच्या परिसरामध्ये चोवीस तास विज (Lights) उपलब्ध करून देण्यासाठी सोलार हायमास्ट दिवे बसवावयाची झाल्यास राज्यातील शासकीय इमारतीमध्ये असलेली २८८ शासकीय वसतिगृहे व ९३ शासकीय निवासी कार्यरत आहेत. साधारणपणे प्रचलित बाबी विचारात घेता, एका विद्यार्थ्यांस प्रति दिन स्नानासाठी ३० लिटर पाणी लागते. त्यानुसार प्रति विद्यार्थी १२ ते १५ लिटर गरम पाण्याची आवश्यकता असते. त्यानुसार १२-१५ लिटर गरम पाण्याची आवश्यकता विचारात घेता, ५०० लिटर क्षमतेचे एक सोलार वॉटर हीटर हे अंदाजित ४० विद्यार्थ्यांसाठी उपयुक्त ठरेल. विभागांतर्गत शासकीय वसतिगृहांमध्ये एकूण ४३८०० विद्यार्थी प्रवेशित असून शासकीय निवासी शाळांमध्ये एकूण १४६०० विद्यार्थी प्रवेशित आहेत. त्यानुसार प्रवेशित विद्यार्थ्यांना अंगोळीसाठी गरम पाणी उपलब्ध करून देण्यासाठी आवश्यक असणाऱ्या सोलार यंत्रणा (सोलर वॉटर हीटर) चा तपशील खालीलप्रमाणे आहे:-

अ. क्र.	तपशील	प्रवेशित विद्यार्थी संख्या	एक सोलार वॉटर हीटर (५०० लिटर) प्रति ४० विद्यार्थ्यांप्रमाणे (अंदाजित) याप्रमाणे आवश्यक संच
१.	शासकीय वसतिगृहे	३४२००	८५५
२.	शासकीय निवासी शाळा	१४६००	३६५
		एकूण	१२२०

४. सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या अधिनस्त राज्यातील शासकीय इमारतीमध्ये सुरु असलेली २८८ शासकीय वसतिगृहे व ९३ शासकीय निवासी शाळांमध्ये आवश्यक असणाऱ्या सोलार हायमास्ट दिवे (Solar Highmast Light) चा तपशील खालीलप्रमाणे आहे:-

अ.क्र.	तपशील	संख्या	एक सोलार वॉटर हीटर (५०० लिटर) प्रति ४० विद्यार्थ्यांप्रमाणे (अंदाजित) याप्रमाणे आवश्यक संच
१.	शासकीय वसतिगृहे	२८८	२८८
२.	शासकीय निवासी शाळा	९३	९३
		एकूण	३८१

५. उपरोक्त वस्तुस्थिती विचारात घेता, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या अधिनस्त राज्यातील शासकीय इमारतीमध्ये सुरु असलेली २८८ शासकीय वसतिगृहे व ९३ शासकीय निवासी शाळांमध्ये गरम पाण्यासाठी सोलार यंत्रणा (सोलर वॉटर हीटर) व सोलार हायमास्ट दिवे (Solar Highmast Light) बसविण्याच्या अनुषंगाने GeM/ Maha E- Tender पोर्टलवर निविदा (Bid) दाखल करण्यासाठी प्रशासकीय मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या अधिनस्त राज्यातील शासकीय इमारतीमध्ये सुरु असलेली २८८ शासकीय वसतिगृहे व ९३ शासकीय निवासी शाळांमध्ये गरम पाण्यासाठी सोलार यंत्रणा (सोलर वॉटर हीटर) व सोलार हायमास्ट दिवे (Solar Highmast Light) बसविण्याच्या अनुषंगाने रु.२३,२४,७४,२२८/- (अक्षरी रक्कम रूपये तेवीस कोटी चोवीस लाख चौन्याहत्तर हजार दोनशे अड्डावीस

फक्त) इतक्या रकमेस ई निविदेद्वारे GeM/Maha E- Tender पोर्टलवर निविदा (Bid) दाखल करण्यासाठी खालील अटीच्या अधीन राहून प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

- १) सामाजिक न्याय विभागांतर्गत शासकीय वसतिगृहे व निवासी शाळांमधील वसतिगृहांच्या परिसरात बसवावयाच्या सोलार हायमास्ट दिव्यांचे निकष (Specifications) हे सार्वजनिक बांधकाम विभाग/ महाऊर्जा, पुणे यांच्याकडून घतलेल्या अभिप्रायानुसार असतील.
  - २) सोलर वॉटर हिटर व सोलार हायमास्ट दिवे याबाबतची मागणी नोंदविताना आयुक्त, समाजकल्याण, पुणे यांनी क्षेत्रीय स्तरावरून आवश्यक असणाऱ्या नगाचा तपशील उपलब्ध करून घेऊन पुरवठा आदेश निर्गमित करावेत. तसेच सदर उपकरणांची व्दरूक्ती होणार नाही, याबाबतची जबाबदारी आयुक्त, समाजकल्याण, पुणे यांची राहील.
  - ३) विभागांतर्गत शासकीय वसतिगृहे व शासकीय निवासी शाळांमध्ये बसविण्यात येणाऱ्या सोलार वाटर हिटर हे “शासकीय विभागाने करावयाच्या कार्यालयीन खरेदीसाठीच्या कार्यपद्धतीची नियम पुस्तिका” याबाबत उद्योग ऊर्जा व कामगार विभागाने निर्गमित केलेल्या शासन निर्णय क्र. भांखस-२०१४/प्र.क्र.८२/भा-III/उद्योग-४, दि. १ डिसेंबर, २०१६ मध्ये नमुद केलेल्या विहित कार्यपद्धती व तदनंतर त्यानुंगाने वेळोवेळी निर्गमित करण्यात आलेल्या शासन निर्णयामधील विहीत अटी, शर्तांच्या अधीन राहून तसेच विहीत खरेदी नियमावर्लीचे पालन करून ई-निविदा राबविण्यात यावी.
  - ४) बंच बिड असल्याने निविदाकारांनी एकच किंमत सांगणे अपेक्षित आहे. सदर किंमतीमध्येच SURVEY, DESIGN, FABRICATION, SUPPLY (incl. transportation), INSTALLATION, TESTING, COMMISSIONING ALONG WITH 5 YEARS COMPREHENSIVE MAINTENANCE CONTRACT (CMC)" व १३.८% GST इत्यादी सर्व बाबींचा समावेश असेल, निविदाकार बिडमध्ये वरील बाबीसाठी वेगवेगळ्या किंमती दर्शविणार असल्यास संबंधित बिड विचारात घेतले जाणार नाही.
२. उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय, दिनांक १.१२.निविदा -मधील तरतुदीनुसार ई २०१६ प्रक्रिया राबवून ई-निविदा प्रक्रियेतील पात्र निम्नदर प्राप्त ई-निविदाधारकांचे प्रस्ताव शासन स्तरावरील राज्यस्तरीय प्रशासकीय खरेदी समितीसमोर सादर करावेत. तदनंतर वित्त विभागाच्या मान्यतेने निम्नदर प्राप्त निविदाधारकांना शासन मान्यतेअंती सेवा पुरवठ्याचे आदेश देण्यात येतील.
३. सदर खरेदीबाबतचा खर्च “मागणी क्र. एन -३, प्रधानशीर्ष - २२२५ अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, इतर मागास वर्ग व अल्पसंख्याक यांचे कल्याण, २७७-शिक्षण, (०१) (०६) मागासवर्गीय शैक्षणिक संस्थावरील सोयी-सुविधा वाढविणे (अ.जा.उ.यो.) (कार्यक्रम) २२२५-३३३१, ३१- सहाय्यक अनुदाने वेतनेतर या उदिष्टाखाली सन २०२४-२५ या वर्षात उपलब्ध होणाऱ्या तरतूदीमधून भागविण्यात येईल.
४. सदरहू शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्यात आला असून त्याचा सांकेताक २०२५०२१३१४३४४८८२२ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षाकिंत करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(प्र. वि. देशमुख)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत-

- १) मा. राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.
- २) मा. सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.

- ३) मा. अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ४) मा. विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद / विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ५) मा. उपसभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ६) मा.उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ७) मा.मुख्यमंत्री महोदयांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ८) मा.उप मुख्यमंत्री महोदयांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ९) मा.मंत्री, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- १०) प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
- ११) आयुक्त, समाजकल्याण आयुक्तालय, पुणे.
- १२) महालेखापाल (लेखा परिक्षा),/ (लेखा अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र-१, मुंबई.
- १३) महालेखापाल (लेखा परिक्षा),/ (लेखा अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र-२, नागपूर.
- १४)प्रादेशिक उपायुक्त, समाजकल्याण विभाग (प्रादेशिक) (सर्व)
- १५)सहाय्यक आयुक्त, समाजकल्याण विभाग (सर्व)
- १६)लेखा परीक्षक, स्थानिक निधी लेखा व निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई.
- १७) सह सचिव (अर्थसंकल्प), सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मुंबई मंत्रालय, मुंबई.
- १८) निवडनस्ती (विजाभज-१).